

References:

1. *Czaryk L.P.* Istorychna retrospektyva diyalnosti naukovodoslidnoyi laboratoriyi "Modelyuvannya ekologo-geografichnyx system" / *L.P.Czaryk* / Materialy mizhnarodnoyi naukovopraktychnoy konferenciyi "Geografiya, ekologiya, Turyz": teoriya, metodologiya, praktyka", 21-23 travnya 2015 r. – Ternopil': SMP "Tajp", 2015. – S. 219-221.
2. *Czaryk L.P.* Dvadcyatyrichnyj yuvilej specialnosti "Ekologiya, oxorona navkolyshnogo pryrodnogo seredovyssha, zbalansovane pryrodokorystuvannya" u Ternopil'skomu nacionalnomu pedagogichnomu universyteti / *L.P.Czaryk* // Naukovi zapysky TNPU: seriya Geografiya – Ternopil': SMP "Tajp", 2013, #1 – S.3-9.
3. *Czaryk L.P.* Z istoriyi rozbudovy specialnosti "Ekologiya, oxorona navkolyshnogo pryrodnogo seredovyssha ta zbalansovane pryrodokorystuvannya" u Ternopil'skomu peduniversityteti / *L.P.Czaryk* // Ekologichna osvita i nauka u Ternopil'skomu universyteti: stan, problemy, perspektyvy. Materialy naukovometodychnoy konferenciyi. – Ternopil': SMP "Tajp", 2014 – S. 3-7.
4. *Czaryk L.P.* Desyatylytnya diyalnist kafedry geoeкологиyi Ternopil'skogo nacionalnogo pedagogichnogo universytetu: zdobutky, problemy, perspektyva / *L.P.Czaryk* // Materialy III Mizhnarodnoyi naukovoyi konferenciyi "Stale pryrodokorystuvannya: pidxody, problemy, perspektyva". Ternopil', 28-29 travnya 2010 r. – Ternopil': Nauk.vydavn. viddil TNPU, 2010, S.172-175.

Резюме:

Царик Л.П. НАУЧНО ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ РОЛЬ КАФЕДРЫ ГЕОЭКОЛОГИИ В РЕАЛИЗАЦИИ ПРИРОДООХРАННЫХ КОНЦЕПЦИЙ НАЧАЛА XXI ВЕКА В УКРАИНЕ.

Отражена научно-образовательная роль кафедры геоэкологии и методики преподавания экологических дисциплин Тернопольского национального педагогического университета имени Владимира Гнатюка в реализации природоохранных концепций начала XXI века. Осуществлен ретроспективный анализ научно-образовательных форм и методов сотрудничества коллектива кафедры с научными учреждениями, управленческими структурами, просветительскими и общественными организациями в реализации природоохранных, эколого-воспитательных, экопросветительских проектов, мероприятий на локальном, региональном и национальном уровнях.

Выделены два этапа деятельности кафедры геоэкологии: 2002-2013 гг. - этап разработки концептуальных и прикладных вопросов концепции экосетей; 2013 – 2015 гг. – этап разработки проектов организации территории природных заповедников, национальных природных и региональных ландшафтных парков. Результатами научно-образовательной деятельности коллектива кафедры стало формирование системы кафедробразующих направлений научно-просветительского пространства на локальном, региональном и национальном уровнях.

Ключевые слова: научно-образовательная роль, кафедра геоэкологии, ретроспективный анализ, природоохранные концепции.

Summary:

Tsaryk L.P. SCIENCE EDUCATION ROLE OF THE DEPARTMENT OF ECOLOGY IN THE IMPLEMENTATION OF ENVIRONMENTAL CONCEPTS EARLY XXI CENTURY IN UKRAINE.

It addressed the scientific and educational role of the Department of Geo-ecology and methods of teaching of environmental sciences of Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatiuk in the implementation of environmental concepts of the beginning of the XXI century. Retrospective analysis of the scientific and educational forms and methods of cooperation department staff with scientific institutions, administrative structures, educational and social organizations in the implementation of environmental, ecological and vositatelnih, environmental education projects, activities on the local, regional and national levels.

Two stages of activity of the Department of Environmental Geoscience: 2002-2013 gg. - The stage of development of the conceptual and applied aspects of the concept of ecological networks; 2013 - 2015 years. -etap Project development organization of the territory of nature reserves, national natural and regional landscape parks. The results of scientific and educational activities of the Department staff was the formation of kafedroobrazuyuschih directions of scientific and educational space on a local, regional and national levels.

Keywords: scientific and educational role, the Department of Environmental Geoscience, retrospective analysis, environmental concept.

Рецензент: проф. Сивий М.Я.

Надійшла 01.12.2015р.

УДК 911.2 (477.84)

Мирослава ПИТУЛЯК, Микола ПИТУЛЯК

З ІСТОРІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛАНДШАФТІВ ТЕРНОПІЛЬЩИНИ

Проведено історико-географічний аналіз дослідження ландшафтів Тернопільської області впродовж другої половини 20 століття. Зазначимо, що одним із перших дослідників ландшафтів Тернопільщини був М. Чижев. Він склав першу ландшафтну карту на якій виділено типи місцевостей і урочищ, а також ландшафтні райони.

Узагальнюючим дослідженням ландшафтів західної частини України, в тому числі Тернопільщини, є монографія "Природно-географічний поділ Львівського та Подільського економічних районів" в якій охарактеризовано основні типи і види ландшафтів. Проаналізовано розроблені К.І. Геренчуком схеми фізико-географічного районування області.

На основі врахування результатів новітніх ландшафтознавчих досліджень у 80-х роках проведено деталізоване фізико-географічне районування всієї України на рівні фізико-географічних областей і районів.

Проаналізовано удосконалену схему і карту фізико-географічного районування України (2003).

Ключові слова: ландшафти, ландшафтні райони, фізико-географічні області, фізико-географічні райони, одиниці локального рівня, одиниці регіонального рівня, схеми фізико-географічного районування.

Постановка проблеми у загальному вигляді. На сьогоднішній день розроблено ряд схем фізико-географічного районування України, в тому числі і Тернопільської області. На жаль, немає єдиної загальноприйнятої схеми, яку б використовували науковці для вирішення господарських проблем (оцінки природно-ресурсного потенціалу, розробки заходів щодо оптимізації природокористування тощо). Складена схема і карта фізико-географічного районування (2003 р.) відображає поділ території на об'єктивно існуючі регіональні ландшафтні одиниці. Проблема фізико-географічного районування залишається актуальною, оскільки ландшафтознавчі дослідження продовжуються, проводиться уточнення меж регіональних одиниць.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням ландшафтів Тернопільської області займалися М.П. Чижов, К.І. Геренчук, П.М. Цись, Л.І. Воропай, О.М. Маринич, М.Д. Орел, П.І. Штойко та інші науковці. Цими дослідниками вивчалась морфологічна структура ландшафтів області (урочища, місцевості), складено ландшафтні карти одиниць локального рівня. На основі вивчення взаємозв'язків окремих компонентів, а також використовуючи ландшафтно-генетичний принцип фізико-географічного районування складено схеми фізико-географічного районування, на яких виділені зональні і азональні одиниці регіонального рівня. У 2003 р. розроблено нову удосконалену схему фізико-географічного районування [4].

Мета публікації. Провести історико-географічний аналіз дослідження ландшафтів Тернопільщини, схем та одиниць фізико-географічного районування.

Виклад основного матеріалу. Значним поштовхом у розвитку ландшафтознавства і ландшафтознавчих досліджень в Україні була друга Всесоюзна нарада з питань ландшафтознавства, яка відбулась у Львові у 1956 році. За результатами цієї наради було опубліковано основні напрацювання з питань ландшафтознавства, методики польових ландшафтних досліджень та картування ландшафтів у географічному збірнику Львівського державного університету.

Одним із перших дослідників ландшафтів Тернопільщини був М.П. Чижов. Він склав першу ландшафтну карту на якій виділено

типи місцевостей і урочищ, а також ландшафтні райони.

У статті "Досвід ландшафтного картування території Тернопільської області" М. Чижов дає детальний аналіз основних типів місцевостей та урочищ, які формують їх структуру. На території області ним виділено такі типи місцевостей: заплавної, прирічковий, плакорний (привододільний), останцеві-вододільний, горбисто-грядовий, товтровий та дюнно-гривистий. У кожному з типів місцевостей виділені 2-3 типи урочищ, при виділенні яких взято за основу геоморфологічні особливості (круті схили, терасовані схили, яри і балки, горби і гряди та ін.). Заслуговує уваги виділення в прирічкових типах місцевостей (Тернопільське Придністер'я) урочищ крутих схилів – "стінок", які представляють собою щербуваті осипища з бідним ґрунтовим покривом. Частково ці схили вкриті низькорослими лісами з дуба, граба, клена, білої акації, в'яза з розвинутим підліском з глоду, ліщини, шипшини, терну. В більшості схилів на денну поверхню виходять щільні силурійські породи і потребують заліснення (Чижов М., 1957).

На основі аналізу типологічних одиниць ним виділені такі ландшафтні райони: Придністровський, Подільської гряди, Тернопільської рівнини, Товтровою кряжу, Авратинської височини, Золочівсько-Кременецького кряжу, Малого Полісся [12,13].

Як бачимо, автором не тільки виділено типологічні одиниці, але й регіональні, а саме ландшафтні райони в межах Тернопільської області. Результатом проведених досліджень є карта типів місцевостей, урочищ, а також ландшафтних районів, що опублікована автором.

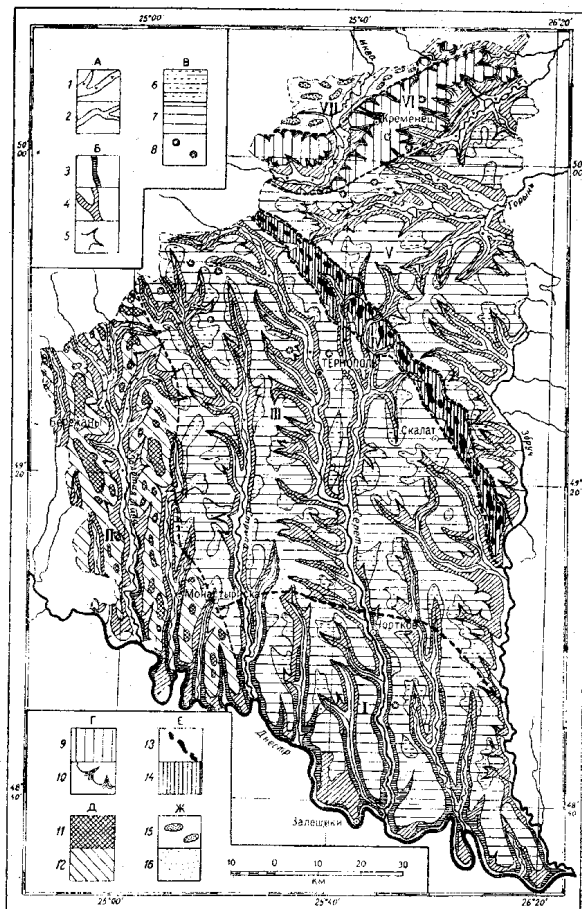
У 1956 р. П.М.Цись розробив схему фізико-географічного районування західних областей Української РСР, на якій він виділяє в межах зон провінції і ландшафтні райони. Структуру ландшафтних районів формують типи місцевостей і урочища, з яких вони складаються. Автор схеми наголошує, що провідними чинниками формування провінційних відмінностей є клімат, геолого-геоморфологічні особливості, регіональні особливості розвитку ландшафтів. На відносно невеликих ділянках ландшафтних зон провідним чинником доцільно вважати геолого-геоморфологічний. Територія Тернопільської області на цій схемі зна-

ходиться в межах західної частини провінції лісостепу Волино-Подільської височини з островами широколистяних лісів західного типу. Ландшафтні райони, як регіональні таксономічні одиниці формуються з одного або кількох типів місцевостей. В межах області виділено такі ландшафтні райони – Мале Полісся, грядово-горбисте Опілля з буковими лісами на сірих опідзолених ґрунтах і опідзолених чорноземах, Східно-Подільське плато з лучними степами і острівцями дубових і букових лісів, район Товтрової гряди і в південній частині – район лісостепу Придністровського По-

ділля з глибокими долинами [11].

Узагальнюючим дослідженням ландшафтів західної частини України, а саме таких великих природно-географічних областей як Поділля, Побужжя, Полісся і Карпати є монографія "Природно-географічний поділ Львівського та Подільського економічних районів" (1964) підготовлена К.І.Геренчуком, М.М.Койновим, П.М.Цисем. У ній представлений аналіз усіх компонентів (рельєфу, клімату, гідрологічних умов, рослинності), які формують ландшафти та визначають основні риси їх морфологічної структури.

Умовні позначення:

Типи місцевостей: А – Заплавний; Б – Прирічковий; В – Плакорний; Г – Останцево-вододільний; Д – Горбисто-грядовий; Е – Товтровий; Ж – Дюнно-гривистий.	Типи урочищ: 1. Осокові болота; 2. Різотравні луки; 3. Круті схили (стінки); 4. Терасовані схили; 5. Балки. 6. Западни з потужними чорноземами; 7. Опуклі вододіли з опідзоленими чорноземами; 8. Давні карстові западини 9. Столоподібні останці; 10. Яри і балки; 11. Горби і гряди 12. Міжгрядові улоговини; 13. Товтрові горби 14. Міжгорбові сідловини; 15. Піщані дюни і гриви; 16. Міжгрядові заболочені западини.

Рис. 1. Типи місцевостей і урочищ Тернопільської області [12].

У монографії охарактеризовано основні типи ландшафтів в межах Тернопільської області – поліський, широколистянолісовий, лучно-степовий, лісостеповий і заплавний, а також види.

Поліський тип, представлений мало дренованими низинами, вкритими супіщаними та піщаними відкладами водно-льодовикового походження, на яких поширені дубово-соснові ліси, осоково-злакові луки та осоково-гіпнові болота на дерново-слабопідзолистих лучних та лучно-болотних ґрунтах. До поліського типу ландшафтів належить гурийський вид, що представлений на Тернопільщині. Для нього характерні хвилясті рівнини з близьким заля-

ганням мергелів і крейди, зайняті в минулому переважно грабово-дубово-сосновими лісами на дерново-карбонатних ґрунтах і осоково-злаковими луками на дернових і лучних ґрунтах.

Широколистянолісовий тип ландшафтів у Тернопільській області складають два види. Опільський вид характеризується пануванням горбогірних височин складених малопотужними лесовидними суглинками та супісками і зайнятих масивами буково-дубових і буково-дубово-соснових лісів на переважно сірих та ясно-сірих опідзолених ґрунтах; товтровий вид представлений скелястими грядями рифових вапняків з карстовими формами та масивами

букових і грабових дібров на дерново-карбонатних ґрунтах.

Лучно-степовий тип ландшафтів представлений північно-подільським видом з плоскими межиріччями на типових малогумусних чорноземах.

Лісостеповий тип в області представлений західно-подільським видом на глибоко розчленованих височинах з долинно-балковим рельєфом із наявністю бука в лісах, та придністровським з каньйоноподібними долинами вкритими дубом скельним.

Заплавний тип ландшафтів характеризується заболоченими осоково-злаковими луками, трав'яними та гіпново-трав'яними болотами [3].

На території області на основі особливостей морфологічної структури виділено такі природні області і райони: Мале Полісся (природні райони – Ікво-Вілійський і Буго-Стирський), Західне Поділля (природні райони – Вороняки, Товтровий кряж, Тернопільське плато, Західно-Подільський, Притовтровий, Чортківсько-Борщівський, Західноподільське Придністров'я), Північне Поділля (природні райони – Верхньогоринський поділяється на підрайони – Кременецький і Вишнівецький, Верхньослуцький і Буго-Збруцький), Опілля і Розточчя (природні райони – Бібрсько-Перемишлянський, Придністровське Опілля).

М.Д. Орел (1975 р.) досліджував природні комплекси Тернопільської області, зокрема Заліщицького району. У статті "До характеристики природних комплексів річкових долин Заліщицького району Тернопільської області" дає характеристику річкових долин району і зазначає, що в їх межах розрізняється ряд місцевостей.

Надзаплавно-терасові місцевості. В цьому комплексі розглядаються лише перша і друга надзаплавні тераси, складені сучасно-алювіальними відкладами. На них сформувались лучні та чорноземно-лучні ґрунти. Ці місцевості поширені в долинах Дністра і Серету.

Місцевості ступінчастих схилів давніх терас. Поширені в долині Дністра, у внутрішніх частинах меандр. На лівому березі Дністра вони спостерігаються в околицях населених пунктів Литячі, Устечко, Іване Золоте, Зелений Гай, Заліщики та в інших місцях, де поширені фрагменти давніх надзаплавних терас. У будові таких схилів беруть участь суглинки і галечники, горизонтальне залягання яких порушене площинним змивом. У ґрунтовому покриві переважають темно-сірі опідзолені ґрунти, частково заліснені.

Стрімкі схили долин. Це місцевості

"стінок", що особливо характерні для зовнішніх меандр Дністра та Серету. Вони властиві також для вирівняних ділянок долин. Крутизна таких схилів нерідко перевищує 60°. Складені вони корінними (до четвертинними породами), зайняті чагарниковою, іноді лісовою рослинністю під дерновими і сірими опідзоленими ґрунтами. Подекуди ці стінки почленовані глибокими ярами.

Місцевості спадистих схилів долин характерні для рік Джурин, Серет, Тупа. Крутизна схилів, що мають ступінчастий характер не перевищує 30° і складені вони корінними породами, що залягають під потужною товщею еолово-делювіальних суглинків. У ґрунтовому покриві переважають опідзолені і реградовані чорноземи, розорані [7].

Вагомим напрацюванням колективу українських географів можна вважати монографію "Физико-географическое районирование Украинской ССР" під редакцією В.П.Попова, О.М.Маринича., А.І.Ланько. В основу виділення фізико-географічних одиниць покладено ландшафтно-генетичний принцип, який дає можливість врахувати взаємодію, взаємозв'язок ландшафтотворчих факторів і компонентів географічної оболонки, а також історію розвитку ландшафтів даної території, характер господарського використання та освоєння. У монографії є фізико-географічна характеристика виділених зональних (пояс, зона) та азональних (країна, провінція, область, район) одиниць.

На території Тернопільської області згідно зі схемою цього районування виділено такі фізико-географічні області, а в їх межах фізико-географічні райони: Мале Полісся (Буго-Стирський, і Вілійський); Розточчя і Опілля (Бібрсько-Перемишлянський, Рогатинського Опілля, Придністровського Опілля); Західно-Подільську (Вороняки, Тернопільської рівнини, Товтрового кряжу, Західно-Подільського Придністров'я); Північно-Подільську (Кременецького кряжу, Случ-Горинський, Авратинської височини) [10].

Також треба відзначити, що при характеристиці фізико-географічних районів і областей вказано домінуючі місцевості. Так в межах Західно-Подільської області, яка займає найбільшу площу, ландшафтну структуру формують такі основні типи місцевостей: рівнинно-вододільний з потужними мало гумусними, місцями вилугуваними чорноземами, серед яких зустрічаються урочища мочарів і поплавів з глеуватими лучними ґрунтами; рівнинно-хвилястий зі слабоеродованими опідзоленими і частково темно-сірими лісовими ґрунтами;

прирічковий ярково-балковий з еродованими сірими і світло-сірими ґрунтами, з незначними масивами дубово-грабових лісів; горбогірний з еродованими сірими лісовими ґрунтами під дубово-буковими лісами (Вороняки); горбисто-грядовий товтровий з сірими лісовими ґрунтами під дубово-грабовими лісами; надзаплавно-терасовий з опідзоленими і типовим чорноземами [10].

У монографії "Природа Тернопільської області" К. Геренчуком подано характеристику основних видів географічних місцевостей поширених у Тернопільській області, а також виділених ним ландшафтних районів: Малого Полісся, Кременецького горбогірного лісового, Бережанського горбогірного лісового, Монастирищенського горбогірного лісового, Товтрового, Лановецького, Тернопільського, Гусятинського, Придністровського [8].

У підручнику "Фізична географія Української РСР" (1982 р.) подано обґрунтування схеми фізико-географічного районування, охарактеризовані фізико-географічні одиниці (зони, підзони, провінції, області). Тут міститься картосхема основних видів ландшафтів України.

На схемі фізико-географічного районування Поділля Л. Воропай (1982) представлені зональні і азональні одиниці (фізико-географічні провінції, фізико-географічні області, фізико-географічні райони). Як окрему фізико-географічну область виділено Подільські Товтри, на відміну від попередніх схем фізико-географічного районування.

Згідно схеми фізико-географічного районування (1985 р.) на території України виділено три зони, а в їх межах підзони, під провінції, області.

Вивченню ландшафтів Тернопільщини присвячені праці П. Штойка в яких він аналізує сучасну структуру ландшафтів, а також антропогенні зміни ландшафтів впродовж тривалого господарського використання. В атласі Тернопільської області (2000 р.) представлена ландшафтна карта на якій виділені чотири групи ландшафтів (поліські, подільські, товтрові, опільські) та ландшафти. На цій же карті виділено місцевості (18), які формують ландшафтну структуру одиниць вищого рангу [6].

На основі врахування результатів новітніх ландшафтознавчих досліджень у 80-х роках проведено деталізоване фізико-географічне районування території всієї України на рівні

областей і районів.

Продовжуючи дослідження з ландшафтознавства і фізико-географічного районування, зокрема з проблем ландшафтного різноманіття, систематики і класифікації природно територіальних комплексів та підготовки карт для Національного атласу України розроблено нову уточнену схему і карту фізико-географічного районування. Основою для складання карти фізико-географічного районування є ландшафтно-генетичний принцип та карти ландшафтів України створені за цим принципом [4].

Згідно схеми цього районування Україна розташована в чотирьох фізико-географічних зонах: мішаних лісів, широколистяних лісів, лісостепу та степу. Замість назви "провінція" введено термін "край".

Тернопільська область згідно цього районування (2003 р.) знаходиться у двох зонах – мішаних лісів (Поліський край) і широколистяних лісів (Західноукраїнський край). Виділено такі фізико-географічні області і райони: Малого Полісся (Радехівсько-Бродівський Смизько-Славутський райони); Розтоцько-Опільська горбогірна область (Миколаївсько-Бережанський, Ходорівсько-Бучацький райони); Західно-Подільська височинна область (Вороняцький, Зборівсько-Теребовлянський, Гримайлівсько-Гусятинський, Збаразько-Смотрицький (Товтровий), Чортківсько-Кам'янець-Подільський райони); Середньо-Подільська височинна область (Кременецький, Вілійсько-Ізяславський, Лановецько-Теофіпольський, Підволочисько-Авратинський райони).

Висновки. Проблема фізико-географічного районування, виділення і вивчення ландшафтних одиниць локального рівня залишається актуальною. Аналіз схем фізико-географічного районування дає підстави говорити про те, що у 80-х роках до них були внесені певні зміни щодо виділення окремих районів (К.І. Геренчук) та областей (Л.І. Воропай) в межах Тернопільської області. Відповідно до нової удосконаленої схеми фізико-географічного районування Тернопільщина розташована в двох зонах, чотирьох фізико-географічних областях, тринадцяти фізико-географічних районах. Потребують уточнення і удосконалення типологічні класифікації ландшафтів Тернопільщини, так як між існуючими на даний час є також певні відмінності щодо виділених таксономічних одиниць.

Література:

1. *Воропай Л.І.* Фізико-географічне районування Подільських областей / *Л.І. Воропай, М.С. Кожуріна, М.М. Рибін.* – Чернівці: Вид-во Чернів. ун-ту, 1982. – 142 с.
2. *Геренчук К.И.* Опыт анализа антропогенных изменений в природных ландшафтах. / *К.И. Геренчук, П.И. Штойко* //

- Методы исследования антропогенных ландшафтов (тезисы докладов). – Ленинград: ГО СССР, 1982. – С.31-32.
3. Геренчук К. І., Природно-географічний поділ Львівського та Подільського економічних районів./ К. І.Геренчук, М. М.Койнов, П. М. Цись. – Львів: Вид-во Львів, ун-ту, 1964. – 221 с.
 4. Маринич О.М. Удосконалена схема фізико-географічного районування України / О. М. Маринич, Г. О. Пархоменко, О. М. Петренко [та ін.] // Український географічний журнал. – 2003. – № 1. – С. 16–20.
 5. Маринич О.М. Фізична географія Української РСР. / О.М. Маринич, А.І. Ланько, М.І. Щербань, П.Г. Шищенко. – К.: Вища школа, 1982. – 208 с.
 6. Навчально-краєзнавчий атлас Тернопільської області / Відп. ред. І. Дикий. — Львів: ВНТЛ, 2000. – 24 с.
 7. Оrel М.Д. До характеристики природних комплексів річкових долин Заліщицького району Тернопільської області / М.Д.Оrel // Вісник Львівського державного університету ім. І.Франка, серія: географічна, випуск 9. – Львів, Вид-во при Львівському державному університеті, 1975. – С. 22-26.
 8. Природа Тернопільської області / За ред. К.І. Геренчука. – Львів: Вид-во ЛДУ, 1979. – 169 с
 9. Природа Украинской ССР. Ландшафты и физико-географическое районирование / А.М.Марынич, В.М.Пащенко, П.Г.Шищенкою – Киев: Наукова думка, 1985. – 224 с.
 10. Физико-географическое районирование Украинской ССР. / Под ред. В.П.Попова, А.М.Маринича, А.И.Ланько. – К.: Изд-во Киевского ун-та, 1968. – 683 с.
 11. Цысь П.Н. О физико-географическом районировании и ландшафтном картировании западных областей Украины. / П.Н.Цысь // Научные записки Львовского государственного университета им. И.Франка, серия география., том 40, вып. 4. – Львов. Изд-во Львовского госуниверситета, 1957. – С. 163-173.
 12. Чижов М.А. Опыт ландшафтного картирования территории Тернопольской области. / М.А.Чижов // Научные записки Львовского государственного университета им. И.Франка, серия география., том 40, вып. 4. – Львов. Изд-во Львовского госуниверситета, 1957. – С. 210-215.
 13. Чижов М.А. Природа Тернопольской области / М.А. Чижов. – Тернополь: Тернопольоблиздат, 1957. – ч. 1. – С.74, ч.2. – С.101.
 14. Штойко П.И. Изменения ландшафтов Западного Подолья в XV-XX веках: Автореф. дисс... к.г.н. – Львов, 1986. – 16 с.

References:

1. Voropay L.I. Fiziko-geografichne rayonuvannya Podilskih oblastey / L.I. Voropay, M.S. Kozhurina, M.M. Ribin. – Chernivtsi: Vid-vo Cherniv. un-tu, 1982. – 142 s.
2. Gerenchuk K.I. Opyt analiza antropogennyh izmeneniy v prirodnyh landshaftah. / K.I. Gerenchuk, P.I. Shtoyko // Metody issledovaniya antropogennyh landshaftov (tezisy dokladov). – Leningrad: GO SSSR, 1982. – S.31-32.
3. Gerenchuk K. І., Prirodno-geografichnij podil Lvivskogo ta Podilskogo ekonomichnih rayoniv./ K. І.Геренчук, М. М.Койнов, П. М. Цись. – Lviv, Vid-vo Lviv, un-tu, 1964. – 221 s.
4. Marinich O.M. Udoskonalena shema fiziko-geografichnogo rayonuvannya Ukraini / O. M. Marinich, G. O. Parhomenko, O. M. Petrenko [ta in.] // Ukrayinskiy geografichnij zhurnal. – 2003. – № 1. – S. 16–20.
5. Marinich O.M. Fizichna geografiya Ukrayinskoyi RSR. / O.M. Marinich, A.I. Lanko, M.I. Shcherban, P.G. Shishchenko. – K.: Vishcha shkola, 1982. – 208 s.
6. Navchalno-kraeznavchij atlas Ternopilskoyi oblasti / Vidp. red. І. Dikiy. — Lviv: VNTL, 2000. – 24 s.
7. Orel M.D. Do harakteristiki prirodnyh kompleksiv richkovih dolin Zalishchitskogo rayonu Ternopilskoyi oblasti / M.D.Orel // Visnik Lvivskogo derzhavnogo universitetu im. І.Franka, seriya: geografichna, vipusk 9. – Lviv, Vid-vo pri Lvivskomu derzhavnomu universiteti, 1975. – S. 22-26.
8. Priroda Ternopilskoyi oblasti / Za red. K.I. Gerenchuka. – Lviv: Vid-vo LDU, 1979. – 169 s
9. Priroda Ukrainskoy SSR. Landshafty i fiziko-geograficheskoe rayonirovanie / A.M.Marynych, V.M.Pashchenko, P.G.Shishchenkoyu – Kiev: Naukova dumka, 1985. – 224 s.
10. Tsys P.N. O fiziko-geograficheskoy rayonirovani i landshaftnom kartirovani zapadnyh oblastey Ukrainy. / P.N.Tsys // Nauchnye zapiski Lvovskogo gosudarstvennogo universiteta im. І.Franka, seriya geografiya., tom 40, vyp. 4. – Lvov. Izd-vo Lvovskogo gosuniversiteta, 1957. – S. 163-173.
11. Fiziko-geograficheskoe rayonirovanie Ukrainskoy SSR. / Pod red. V.P.Popova, A.M.Marinicha, A.I.Lanko. – K.: Izd-vo Kievskogo un-ta, 1968. – 683 s.
12. Chizhov M.A. Opyt landshaftnogo kartirovaniya territorii Ternopolskoy oblasti. / M.A.Chizhov // Nauchnye zapiski Lvovskogo gosudarstvennogo universiteta im. І.Franka, seriya geografiya., tom 40, vyp. 4. – Lvov. Izd-vo Lvovskogo gosuniversiteta, 1957. – S. 210-215
13. Chizhov M.A. Priroda Ternopolskoy oblasti / M.A. Chizhov. – Ternopol: Ternopoloblizdat, 1957. – ch. 1. – S.74, ch.2. – S.101.
14. Shtoyko P.I. Izmeneniya landshaftov Zapadnogo Podolya v XV-XX vekah: Avtoref. diss... k.g.n. – Lvov, 1986. – 16 s.

Резюме:

М. Пытуляк, М. Пытуляк. ИЗ ИСТОРИИ ИССЛЕДОВАНИЯ ЛАНДШАФТОВ ТЕРНОПОЛЬЩИНЫ.

Проведен историко-географический анализ исследования ландшафтов Тернопольской области на протяжении второй половины 20 века. Отметим, что одним из первых исследователей ландшафтов Тернопольщины был М.А. Чижов. Он составил первую ландшафтную карту, на которой выделены типы местностей и урочищ, а также ландшафтные районы. Обобщающим исследованием ландшафтов западной части Украины, в том числе Тернопольщины, есть монография "Природно-географическое деление Львовского и Подольского экономических районов" в которой охарактеризированы основные типы и виды ландшафтов.

Проанализировано разработанные К.И. Геренчуком схемы физико-географического районирования области. В соответствии с этими схемами выделено "природно-географические области" и в их пределах "природные районы", а также "физико-географические области" и "районы".

На схеме физико-географического районирования Подолья Л. Воропай представлены зональные и азональные единицы (физико-географические провинции, физико-географические области, физико-

географические районы). Как отдельную физико-географическую область выделено Подольские Толтры.

В 70-80-х годах двадцатого века значительное внимание ученых обращалось на выделение и характеристику физико-географических единиц регионального уровня. Крупномасштабные исследования и картографирования единиц локального уровня (типов местностей, урочищ) встречаются в трудах отдельных исследователей (М. Орел).

На основе учета результатов новейших ландшафтных исследований в 80-х годах проведено детализированное физико-географическое районирование всей Украины на уровне физико-географических областей и районов.

Проанализирована усовершенствованная схема и карта физико-географического районирования Украины (2003). Проблема физико-географического районирования остается актуальной.

Ключевые слова: ландшафты, ландшафтные районы, физико-географические области, физико-географические районы, единицы локального уровня, единицы регионального уровня, схемы, физико-географического районирования.

Summary:

M. Pytuliak, M. Pytuliak. SOME ITEMS OF THE HISTORY OF THE LANDSCAPE EXPLORATION OF TERNOPIL REGION

The historic and geographical analysis of the exploration of the landscapes of Ternopil region had being made during the second part of 20th century. We would like to state that one of the first explorers of Ternopil region landscapes was M. Chyzhov. It was him who made up the first landscape map where he pointed out the types of districts and stows and the landscape areas as well.

The generalizing exploration of landscapes of the western part of Ukraine, including Ternopil region, is the monograph "The Natural and Geographical Division of Lviv and Podillia Economic Regions" in which the main types and kinds of the landscapes are characterized. The schemes of physical and geographical subdivision into districts worked out by K.I. Herenchuk of the region are analyzed. According to these schemes "the natural geographical regions" are distinguished, and "natural districts", "physical geographical regions" and "districts" in their measures are distinguished as well.

On the scheme of the physical and geographical subdivision into districts by L. Voropaiy the zonal and azonal items are represented (physical and geographical provinces, physical and geographical regions, physical and geographical districts). As a separate physical and geographical region the Podilsky Tovtry is subdivided. During the 70-80 years of the 20th century the great part of attention was paid to distinguish and characterize the physical and geographical regional level units. The large scale explorations and mapping of the local level units are found in the works of some explorers (M. Orel).

Based on the results of the up-dated landscape explorations made in 80 years, on the district and regional geographical level the detailed physical and geographical subdivision into districts of Ukraine has been made.

The improved physical and geographical subdivision into districts scheme and map of Ukraine (2003) has been analyzed.

The problem of the physical and geographical subdivision into districts is still remaining as a challenging issue.

Key words: landscapes, landscape regions, physical and geographical regions, physical and geographical districts, local level units, regional level units, physical and geographical subdivision into districts schemes

Рецензент: проф. Петлін В.М.

Надійшла 12.11.2015р.

УДК 911.2 : 551.4

Наталія ТАРАНОВА

ДО ПИТАННЯ ПРО КЛАСИФІКАЦІЮ ТОПОНІМІВ

Кожна географічна назва – історія, яка виражена засобами мови. Враховуючи ж той факт, що топоніми є географічними назвами і значною мірою пов'язані з географічним середовищем, їх дослідження є завданням і географів. Існує ціла низка класифікацій топонімичного матеріалу (Д. Бучка, Ю. Карпенка, В. Ніконова, В. Німчука, С. Роспонда, А. Селіщева, О. Суперанської, В. Ташицького, К. Цілуйка та ін.), в яких обґрунтовано основні засади групування власних географічних назв. Серед багатьох питань, які сьогодні стоять перед дослідженням топонімії, завжди чітко виділяється один, як краще будувати опис топонімичного матеріалу. Так виникла не тільки необхідність, але і проблема класифікації топонімії. У статті проаналізовано різні підходи до класифікації топонімів. Створена універсальна схема класифікації топонімів, яка призначена для топоніміста-географа, яка розроблена на основі узагальнення та систематизації значного топонімичного матеріалу.

Ключові слова: топонім, класифікація топонімів, географічні назви, географічне середовище.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Вивчення топонімів має виняткове значення для географіч-

ної науки, адже вони є важливим джерелом інформації про географічне середовище, історію, культуру, мовні особливості досліджуваної території. Топоніміка має для географії ве-